

Nr 1 vår 2023

SMÅBRUKAREN

Tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter

Renovera ladugård

Är insekter människomat

LIVSMEDELSSTRATEGI 2.0

Kyrkoherdens
malmgård

Jorden vi ärvde

PRODUKTIONSINFORMATION

Småbrukaren är en tidskrift för småbrukare, mathantverkare och konsumenter. Tidningen utkommer med fyra nr/år.

Redaktör:

Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 070-588 38 16
redaktionen@sverigessmabrukare.se

Ansvarig utgivare: Jonas Wangsten

Grafisk form och layout: Jonas Wangsten

Insänt material kan komma att kortas och redigeras. För icke beställt material ansvaras ej.

Eftertryck tillåtet efter redaktionens medgivande.

Prenumeration

Tidningen ingår i medlemsavgiften, 400 kr/år, för Småbrukarna. Vill du bli medlem kontakta förbundet. Endast prenumeration, 390 kr/år. Betalas till bankgiro 5334-9494.

Annonsansvarig: Jonas Wangsten

Tryck: Trydells, Laholm

Ordförande

Jonas Wangsten
Åshammar Prästgården, 664 91 Grums
Tel: 070-588 38 16
info@sverigessmabrukare.se

Kassör, Medlemsregister & Kansli

Lena Larson
Torget 3 C, 571 68 Malmbäck
Tel. 073-8101223
kansliet@sverigessmabrukare.se

Besök vår hemsida

www.sverigessmabrukare.se

Omlagsfoto:

Plantering av kålplantor på Åshammar trädgård

Ledare: Storskalighet	3
Gästskribent: Jorden vi ärvde	4-8
Matföreläsning: Är insekter människomat	9
Politik: Livsmedelsstrategi 2.0.....	10-13
Jordbruk: Jordbrukets framtid	14-15
Politik: Traditionell kunskap och sedvanebruk.....	16-17
Agrarhistoria: Kyrkoherdens malmgård.....	18-19
Byggnadsvård: Att renovera en ladugård.....	20-23
Agrarhistoria: Tiden då Järnvägen fick Sverige att grönska	24-25
Debatt: Grön kolonialism eller matsuveränitet?	26
Förbundsnytt: Nu välkomnar vi Norrbotten	27
Förbundsnytt	28-29
Nytt och noterat.....	30
Kontaktuppgifter till lokalavdelningar	31

SMÅBRUKARNA
Förbundet Sveriges Småbrukare

NÄR DET STORSKALIGA INTE LYCKAS LEVERERA

Här i Sverige har strukturrationaliseringen (gårdarna skall bli större) pågått i 75 år. Som tur är så har vi fortfarande en någorlunda fungerande jordförvärvslag som hindrar de multinationella bolagen att köpa upp mark och etablera sig här.

De stora amerikanska bolagen Tyson (kött), Smithfield (grisar) och Cargile (spannmål främst) har lagt under sig stora delar av familj jordbruken i USA. De kontrollerar även förädlingsleden och dominerar helt Nordamerikas livsmedelsproduktion. Man sänker medvetet inköpspriserna på slaktdjur för att konkurrera ut oberoende producenter. Sedan ca 20 år har de även etablerat sig i Europa och därmed förstört det lokala jordbruket i tex Polen och Rumänien. Med få producenter ökar sårbarheten om det blir störningar.

SABOTERAS LIVSMEDELSINDUSTRIN I USA?

De senaste åren har man observerat en märklig ökning av bränder och andra störningar vid stora amerikanska gårdar och livsmedelsproduktionsanläggningar. Till och med har två flygplan "råkar" störta rakt i två anläggningar. Förutom alla gårdar som brinner upp så har det varit påfallande många stora förädlingsindustrier som har drabbats. Nästa 100 stycken på bara något år. Snart började listor över misstänkta bränder på livsmedelsfabriker cirkulera på sociala medier. Vår "matförsörjning är under attack" menade man. Lika snart så svarade de etablerade medierna, som

Reuters och USA Today med så kallad faktakoll. Ingen fara, allt är helt normalt var budskapet.

SJUKDOMSUTBROTT

Smithfield är världens största grisuppfödare (kanske utmanar Kina nu med sina höghus för grisar). När det blir så här storskaligt så ökar både problem med gödselhantering och smittspridning. När bolaget etablerade sig i Rumänien med stora grisanläggningar så dröjde det inte länge innan många tusen grisar insjuknade i svinfeber. Diplomatiska åtgärder gjorde att företaget fick fortsätta.

De senaste åren har de stora äggproducenterna i USA drabbats av allvarliga sjukdomsutbrott. Tillgången på ägg har minskat med 1/3 vilket har lett till att många privatpersoner nu har skaffat egna höns. Kanske är det här något som vi kommer att uppleva även i Sverige.

Sveriges största äggproduktionsanläggning ligger i Mönsterås och har nästan två miljoner hönor samtidigt i flera olika byggnader. Larm om salmonella från ett av stallarna gjorde att flera livsmedelskedjor återkallade äggen. Den här gången avlivades ca 165 000 hönor.

Samma äggfabrik råkade ut för fågelinfluensa under 2021 och stod för merparten av de hönor som avlivades i utbrott det året, över en miljon. Frågan infinner sig så klart om storskaligheten är hållbar. Kan vi förlita oss på att vår mat kommer från de stora anläggningarna eller bör vi hellre försöka återgå till ett mer lokalt och diversifierat jordbruk?

ODLINGSPROBLEM

De stora matvarukedjorna i England har alla satt gränser för hur mycket kunderna får köpa av vissa grönsaker, som till exempel tomat, gurka, sallad och broccoli. Gemensamt för dessa är att de på vintern odlas i södra Spanien och Nordafrika. Detta borde inte var något konstigt då det har varit så i många år. Vad är det då som har hänt? Det kommer varningar kring att den spanska odlingen medvetet begränsas. Andra menar att det är torka som ställer till det fast grönsakerna odlas i konstbevattnade växthus.

Både i England och Sverige avstår odlare av tomater och sallad idag att odla på vintern. Kostnaden för ljus och värme är alltför hög. Dessutom har även priset på annat som arbetskraft och konstgödsel ökat. Nu väljer man att stänga ner växthus och fokusera på att försöka komma igång tidigt på säsongen.

Här hemma ser vi stora prisökningar på tex paprika och isbergssallad. Kunderna klagar men konstaterar samtidigt att morötter är billigt. Kanske är det dags att vi lär oss att äta efter säsong?

JONAS WANGSTEN

JORDEN VI ÄRVDE

Jag har levt så länge att jag minns den tid då himlen var full av lärkor som sjöng på våren och det fanns massor av svalor som ägnade sommardagarna åt att fånga flugor. På nätterna var det fladdermöss som jagade runt på gårdsplanen och ugglor som hoade i träden. Det var tiden då mycket av arbetet var manuellt. Min far körde med hästar och det högs säd med lie på vår lilla gård. Det var tiden före en massa besprutning av grödorna. Så kom betning av utsäde med kvicksilversulfid så att fasanerna fick deformerade ben. DDT var en undergörare mot allt från

löss hos skolbarn till ohyra på åkrarna. Besprutning av säden med fenoxisyror medförde att man fick högre skörd och blev av med vallmo, klätt och blåklint men också många pollinerare och fåglar. Många bönder i mina hemtrakter som skaffade en spruta till sin traktor och körde åt många gårdar fick aldrig fylla 50 år.

Därefter kom undermedlet Roundup som dödade allt på åkrarna och som vi nu har i dricksvattnet i jordbruksbygder om än i utspädd form. Det senaste är de hemska Pyraliderna som ställer till det för ekoodlare som vill använda gödsel eller

halm från vanliga odlare. Det lever så länge att det kan gå i flera led inklusive via djur. Vi har det i vårt bröd, i pasta, ägg, kanske kött m.m. och hur det påverkar vår hälsa vet man inte mycket om. Inga myndigheter tycks bry sig förutom kemikalieinspektionen som ville förbjuda det. Det handlar tyvärr bara om pengar och ingen tänker på jordens framtid. Hur länge vi kommer att ha gamla giftsynder i våra jordar vet jag inte för ingen verkar vilja undersöka, men kvicksilver är ett grundämne som aldrig förstörs och DDT och Roundup tycks brytas ner väldigt

En fördel med att odla egna morötter eller köpa av en lokal liten odlare är att man får glädjen att äta andra sorter än de orange.

långsamt eller inte alls. Hur vi än lever så får vi i oss en del av dessa ämnen. Vi människor är så driftiga och smarta, eller?

ODLA EKOLOGISKT

Förr var allt som odlades ekologiskt och människans påverkan på vår jord och natur med dess insekter var minimalt med undantag för skogsgröjning för åkrar. Efterhand har insikten kommit hos en del människor att besprutningen av grödorna med gifter kanske inte är så hälsosamt med ökad cancer, genetiska störningar, utrotning av pollinerande insekter

och negativ påverkan på djur. Att odla ekologiskt ger en gröda som är nyttigare och mer smaklig beroende på gödsling och jord men som också kräver mer arbete. Vi borde odla så mycket det går ekologiskt och som konsumenter borde vi efterfråga och köpa så mycket ekologiskt odlat vi kan, för vårt eget och våra barns bästa. Att gynna närodlat och ekogårdar där man bor är bra för hälsan och för miljön. Odlad själva allt vad ni kan. Gräsmattan blir ingen fet av...

För att skydda sin gröda finns det en del att tillgå för ekooldare men statliga

resurser borde satsas på odlingsteknik och biologiska bekämpningsmedel som är ofarliga. På www.nyttodjur.se kan du läsa om hur man löser problem med bladlöss, vita flygare och annat i växthusen, skyddar kålen med bakterier och att vi i stort sett slipper äppelvecklaren i våra goda äpplen bara med en liten feromontråd i varje träd.

ODLING I DJUPSÄNGAR

1981 var jag driftsingenjör på cementfabriken på södra Öland. En dag när jag cyklat hem från jobbet gick jag som vanligt och tittade på mina grönsaksodlingar.

Aprikoser är härdiga till -35 grader men de tål inte regn i blomningen i början av maj och inte kallare än -4 efter blomningen om man ska få frukt.

Intresset för vitlök ökar. En intressant gröda att odla och en underbar krydda i köket. Tänk på att torka nogga efter skörd.

De var helt ok men jag tänkte att man som ingenjör borde kunna göra det bättre. Jag tog block och penna och satte mig under ett gammalt plommonträd och funderade några timmar. Det första jag skrev var att "Växter är levande väsen som vi, fast annorlunda, dessa kan man påverka". Jag kom fram till att packad jord var en stor fiende liksom näringsbrist, vattenbrist, ogräs, att inte ha rätt pH värde, avsaknad av växelbruk, att man odlade för tätt och även att ha begränsad biologisk aktivitet i jorden. Det hela blev till något jag kallade djupsängar för att tillfredställa

det man odlade med mycket humus och näring och 50 cm lös jord som man inte fick beträda om inte fötterna satt på en katt. Det dröjde till 1984 och nytt hus i Klagshamn innan jag kunde anlägga ett större odlingsland på 500 m² med dessa bäddar. Handgrävningen medförde att jag inte fick krama frun på ett tag men jag blev nog lite starkare.

Jag kunde ganska snabbt konstatera att grönsakerna utvecklades fortare, att temperaturen i bäddarna var ca 1,5 grader högre än vid vanlig odling, att jordens vattenhållande förmåga ökade,

att allt var frodigt och att avkastningen ökade markant. Sedan dess odlar vi allt i djupsängar både handgrävda och gjorda med traktor och bäddläggare. När vi köpte en liten gård i Håslöv för 16 år sedan med besvärlig lera infördes djupsängar på stor areal direkt. De kan sedan dess grävas utan större ansträngning. Nu var denna typ av djupsängsodling i princip redan uppfunnen, vilket jag inte visste när jag tänkte ut dem. Jag har senare sett liknande vid resor i Kina och Sibirien. Man jobbade med det på ett universitet i Kalifornien i mitten på 1960-talet med breda maskiner

Med djupsäng så kan man vinterodla spenat i södra Sverige med skörd november-maj om snön tillåter.

Med över 800 sorters tomater i genbanken så blir det stor variation i former, färger och smaker.

som alltid gick i samma spår och fick 4-dubbel skörd av olika grödor. Jag tror att projektet köptes upp och avslutades. Det kanske hotade något. Från ett eget experiment med King Edwardpotatis kan jag rapportera om där jag odlade en rad hos grannbonden med maskiner, NPK och besprutning och en rad i en av mina djupsängar: Allt var avvägt till samma vikt hos utsädet och samma avstånd mellan knölna i båda försöken. Hos bonden fick jag ca 11,5 gånger insatsen medan jag i djupsängen nästan fick 38 gånger insatsen med potatis som också

smakade betydligt bättre. Idag kan vi se att idén med bäddodling ökar och att bäddläggningsmaskiner numera kan köpas och används av många grönsaksodlare.

TÄCKODLING

Många som odlar ekologiskt odlar med täckodling av halm. Fördelarna är att man reducerar avdunstningen av vatten och slipper en hel del av ogräset. Halmen ger dessutom mull efterhand men det tar lång tid. Nackdelarna är att den ljusa halmen reflekterar ljuset så att inte jorden värms upp vilket reducerar och fördröjer skörden.

Man måste dessutom vara säker på att halmen inte innehåller Pyralider. Plus och minus som med det mesta. Vi täcker med stenmjöl, begagnad krukjord, kompost, gammalt hö men bara för vissa grödor och för att reducera ogräs och återföra det som kan bli till jord och näring.

LÅÅÅÅÅÅÅÅNG SKÖRD

Många som odlar sår allt på våren och skördar när det är dags. Vi startar med sädd i kallväxthus tidigt i februari av bl.a. rädisor som kan skördas i april och sallat för utplantering och lite senare purjolök

Jag är född 1947 och uppvuxen på en liten arrendegård i nordöstra Skåne, och har alltid älskat djur och natur. Utbildningen i kemi mm ledde till att jag hamnade i cementindustrin men intresset för kopplingen mellan mat, natur och hälsa har funnits sedan jag var 7 år. Då fick jag fick ett odlingsland av min far.

Under åren har jag skrivit många böcker om grönsaksodling, vitlök, uterum, tomater, frukt och bär mm. För några år sedan skrev jag en bok som kan göra skillnad i hur man lever. Den heter Ät och odla dig till hälsa. Jag har även skrivit otaliga artiklar om odling sedan 1984.

Nu odlar vi, jag själv, sonen Tommy och dottern Linda, mycket egen mat på en liten gård strax söder om Vellinge i sydvästra Skåne. I vår gårdsbutik säljer vi dagens egna

skörd. Vi driver även en tomatklubb med en genbank för över 800 sorters tomater, bland annat tomater som passar ute och kan odlas i nästan hela landet.

Vi har även en vitlöksklubb med ca 90 sorters vitlök. Vi har ett antal kurser här på gården för att lära ut hur man lyckas (Se Facebook Tomat och Vitlöksklubbens medlemsblad). Jag håller även en massa föredrag ute i landet för att lära ut att lyckas. Jag växtförädlar en del frukt och bär bl.a. aprikoser som jag älskar, krusbär, hallon, smultron, vinbär m.m. Vi har test med äpple (ca 100 sorter) för att utröna de bästa sorterna för ekoodling.

Vi försöker på olika sätt sprida kunskap för att andra ska lyckas och bli stimulerade. Detta är vårt lilla bidrag till en bättre jord att leva på.

och kålväxter av olika slag. Sallat sår vi kanske vid 10 tillfällen mellan februari och augusti och många andra grödor vid olika tillfällen. Vissa frön kräver värme för att gro t.ex. frilandgurka, majs och bönor som alla vill ha ca 12 grader i jorden för att vilja växa. Med flera såtillfällen får man en lång skörd som passar köket och gårdsbutiken bra. För hösten är det bra om man har tålig sallat t.ex Green Bowl och Roman som båda klarar -10 om det är ganska ganska torrt (kallväxthus eller tunnel). Cikoriasallat sås sent i juni-augusti och kan om den flyttas in i kallväxthus eller

tunnel överleva -18 grader och därmed skördas hela vintern hos oss. Machesallat och spenat sås i början av augusti och kan skördas hela vintern och fram till maj månad om det är snöfritt.

Viktigt är att aldrig så frön tätare än 3 cm. För många grödor gäller det sedan att plantera ut med rätt avstånd, som för kål är 40-60 cm och sallat 25 cm förutom isberg som vill ha 40 cm. Man måste ge växterna utrymme och goda förutsättningar. Vi sår ärtor, majs och bönor i rader medan vi för övrigt skapar fördjupning 5 gånger fröets diameter med hackjärns hela bredd för att

sedan bredså med 3 cm mellanrum mellan fröna.

Växter är levande väsen som man kan påverka. Gör jorden fantastisk för det du odlar. Odlar ekologiskt och njut av den goda smaken och vetskapen att det är nyttigare. Låt din odling bli vacker med inslag av blommande grönsaker. Vill du prova lite mer krävande grönsaker som gurkor, paprika, meloner mm så använd djupsängar. Om man lyckas med det man gör så blir man glad och vill odla mer.

ÅKE TRUEDSSON

ÄR INSEKTER MÄNNISKOMAT?

Att vi skall äta mer insekter skrivs det allt mer om. Man kan undra varför det uppmärksammas och marknadsförs just nu? I Sverige får följande insekter säljas av vem som helst utan speciella tillstånd:

- Mjölmask
- Hussyrsa
- Europeisk vandringsgräshoppa
- Honungsbi, drönar puppa
- Svart soldatfluga

Insekter har länge varit en del i kosten i Asien, Afrika och Sydamerika. Första gången som jag på riktigt fick höra talas om insektsmat för svenska marknaden var på Åre Sustainability Summit hösten 2015. Jag var ditbjuden för att prata om Småbrukarnas initiativ Lokal Andelsmat. En annan föredragshållare var Josefin Strömberg från sitt ganska nystartade företag Qvicket. Hon pratade om "Äta insekter – dags för en proteinrevolution". Hennes budskap var att insekter är bland det mest nyttiga, näringsrika och klimatvänliga vi kan äta. Kanske var Qvicket för tidiga med sitt insektsmjöl för bara några år senare fick de avveckla verksamheten.

Jag ska här titta närmare på hennes påstående om insekter som nyttigt, näringsrikt och klimatvänligt.

NYTTIGT

Livsmedelsverkets regler gäller endast för hela insekter. Insekterna kan också vara malda till mjöl. Inget konstigt med det kan tyckas men det finns flera hälsoproblem med att hela insekten måste användas.

Kitin är en polysackarid som förekommer i skalén på tex gräshoppor och räkor. Våra kroppar har genom evolution inte längre förmågan att producera kinitas, det enzym som bryter ner kitinet. För räkor är det inget problem då vi inte äter skalet, men med insekterna som skall ätas i sin helhet blir det värre. Nu varnas det för att vår oförmåga att bryta ner kitin riskerar att orsaka allvarliga hälsoproblem.

Över 80 % av insekterna som odlats fram innehåller **parasiter** och 30% av dessa var patogena för människan.

Många av de som har allergier är även det man kallar **korsallergiska**. Det kan handla om äpplen eller nötter. För vissa visar det sig som överkänslighet mot skaldjur. Dessa personerna kan få liknande reaktioner från produkter som innehåller insekter. Det gäller att läsa det finstilt!

NÄRINGSRIKT

I vissa afrikanska kulturer utgör insekter tidvis mer än hälften av proteinintaget. Proteinet i insekter innehåller en hög andel essentiella aminosyror. Dock är de inte fullvärdiga då tex tryptofan och lysin endast återfinns i begränsad mängd. Vitaminet B12 ingår inte heller. Slutligen innehåller insekter det för människan onyttiga fleromättade fettet linolsyra i hög grad. Jämfört med nötkött så har insekter därmed svårt att konkurrera.

MILJÖ- OCH KLIMATVÄNLIGT

I Thailand har insekter länge varit en naturlig del av födan men det är först på senare tid som organiserad uppfödning har kommit till. Tidigare handlade det istället om att samla insekter från naturen till husbehov vilket har lett till att vissa arter i tropikerna har blivit allt mer sällsynta. Idag har dock insektsuppfödning blivit en mångmiljonindustri i Thailand.

Nu när insektsuppfödning tas till Europa så sker det oftast i stora hangarliknande byggnader med industriellt framställt foder. Som ett alternativ till nötkött har insekter tack vare sin låga markanvändning därför stor potential, menar man. Den totala miljöpåverkan av insektsproduktion är svår att mäta och det kvarstår många frågor om hur industriell insektsuppfödning bör utformas för att minimera riskerna för ekosystemen.

Att produktionen inte bidrar till den biologiska mångfalden är klart och rymmer insekter så blir det fler invasiva arter.

JONAS WANGSTEN

LIVSMEDELSSTRATEGI 2.0

EN LIVSMEDELSSTRATEGI FÖR JOBB OCH HÅLLBAR TILLVÄXT I HELA LANDET?

NÄR DEN NYA LANDSBYGDSMINISTERN PETER KULLGREN INITIERAR EN NY LIVSMEDELSSTRATEGI SÅ SKER DET MED STORA ORD. FRÅGAN ÄR VAD VI SKALL FÖRVÄNTA OSS? VISST LÅTER DET BRA, ELLER?

“DEN NATIONELLA LIVSMEDELSSTRATEGIN ÄR DEN FÖRSTA SVENSKA LIVSMEDELSSTRATEGIN SOM OMFATTAR HELA LIVSMEDELSKEDJAN. EN LÅNGSIKTIG STRATEGI SKA BIDRA TILL ATT POTENTIALEN FÖR HELA LIVSMEDELSKEDJAN NYTTJAS FULLT UT. DET INNEBÄR EN ÖKAD OCH HÅLLBAR PRODUKTION AV MAT SOM KAN LEDA TILL FLER JOBB OCH HÅLLBAR TILLVÄXT I HELA LANDET.”

Landsbygdsminister Peter Kullgren läste i sitt välkomstanförande upp den debatttext som han samma dag publicerade i Dagens Industri

Tisdagen den 7 februari stod landsbygdsminister Peter Kullgren värd för ett uppstartsmöte för Regeringens Livsmedelsstrategi 2.0. Vi var ca 70 företrädare från livsmedelssektorns alla delar som var inbjudna.

Under 2023 inleder regeringen arbetet med Livsmedelsstrategi 2.0 som de har valt att kalla arbete. Mötet initerade en fortsatt dialog med livsmedelskedjans företrädare för att fånga upp hur livsmedelsstrategin på bästa sätt kan utvecklas och genomföras för att stärka svensk konkurrenskraft. Just konkurrenskraft var ett återkommande ledord från talarna men mer om det senare.

FÖRFRÅGAN FRÅN STATSSEKRETERAREN

Strax innan årskiftet fick jag ett mail från Peter Kullgrens statssekreterare Dan Ericsson. Han ville veta vad Småbrukarna önskar från politiken i allmänhet och från den nya livsmedelsstrategin i synnerhet. Vi sammanställde därför en slags önskelista. Den är på inget sätt heltäckande men tar upp ett antal viktiga frågor. Nu fortsätter vårt arbete med att ännu tydligare visa för de som arbetar med Livsmedelsstrategin 2.0 varför ett levande småbruk spritt över hela Sverige är mycket viktigt. Du som läser detta får gärna höra av dig till oss med dina tankar. Här följer vår lista:

Offentliga stöd

- Ta bort både minimiarealer och minimisummor i alla offentliga stöd.
- Öppna för investeringsstöd även till småbruk.

Offentlig upphandling

- Se över regelverket för offentlig upphandling så att det blir enklare att köpa lokalt.

Regelverk och avgifter

- Inför regler och tillhörande avgifter särskilt anpassade för småskaligt jordbruk och förädling.
- Inför enklare regler för gårdsförsäljning vad gäller tex opastöriserad mjölk och jästa drycker.

Beskattning

- Inför ett enkelt system för resultatreglering (jordbrukskonto) i likhet med skogskonto.
- Ta bort uttagsbeskattningen av produkter från gården som används i det egna hushållet (på samma sätt som idag gäller för ved från egen skog), alternativt inför en avdragsrätt för eget nedlagt arbete.
- Även bostaden bör ingå som en del i verksamheten. Inte endast ekonomibygnader.

Rådgivning och utbildning

- Inför en för småbruk anpassad utbildning och rådgivning.
- Öppna Greppa Näringen även för små arealer och djurbesättningar.

Betande djur (mångdubbla antalet)

- Späd inte på narrativet att betande djur är av ondo för klimat och miljö.
- Underlätta för djurhållning genom tex mer rådgivande tillsyn. Både på gården och de småskaliga slakterierna.

Rovdjur

- Staten skall ta fullt ekonomiskt- och anläggningsansvar för skydd av tamdjur genom rovdjursavvisade stängsel. Se det som en skadeförebyggande åtgärd på samma sätt som t.ex. bullerplank vid vägar.

Övertagande och nybildning av småbruk

- Stärk jordförvärvslagen så att "sommarstugeferingen" av småbruk förhindras. Detta t.ex. genom krav på boende och brukande vid förvärv av jordbruksfastigheter. Detta kommer att ge en mer produktionsvärdesanpassad marknadsprisbild och underlätta för en blivande aktiv småbrukare att ta över fastigheten.
- Skärp Miljöbalkens bestämmelser om exploatering av jordbruksmark. Överväg att klassa jordbruksmark som riksintresse.
- Ändra Lantmäterilagstiftningen så att det blir enklare att bilda småbruk med både jordbruksmark och skog.
- Tillsä till Sveaskog bidrar med jord- och skogskomplettering till småbruk.

SEMINARIUM PÅ KSLA

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, KSLA, har en kommitté som heter "Hållbar Mat". Dess arbete utgår från de tre perspektiven ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet.

Kommittén bjöd in till ett hybridseminarium den 6 februari. Syftet var att få inspel till hur de politiska respektive affärsmässiga verktygen kan verka för att främja en hållbar svensk produktion och konsumtion av livsmedel.

Seminarieret var välbesökt med en fullsatt sal och ca 180 personer via videolänk. Inledningsanförandet hölls av statssekreterare Dan Ericsson.

Han menade bland annat att en hållbar produktion är en förutsättning för ökad produktion. Den ökade primärproduktionen skall ske genom ökad flexibilitet, regelförenklingar och stärkt konkurrenskraft. Mycket överaskande var att han nämnde att han ”ser allvarligt på minskningen av de mindre gårdarna”. Ett uttalande som en företrädare för en svensk regering inte har sagt på många år. Möjligen kan det ha att göra med att han är läsare av Småbrukaren...

Sen fick vi lyssna till Kristina Yngwe och Fredrik Andersson från LRF. Per Arfvidsson, Lantmännen och Hans Holmstedt, Lyckeby Stärkelse tog vid och pratade om lönsamhet och politik.

Åsa Domeij som är hållbarhetschef på Axfood och Anna Richert, matexpert på Världsnaturfonden företrädde handeln och delvis konsumenterna.

Gemensamma åsikter verkade vara att för att nå högre självförsörjning i Sverige så måste vi exportera mer. Och om vi skall exportera mer så måste vi få produktionsregler som är mer anpassade till övriga världen. För att lyckas med detta så vill man ha hjälp av politiken.

Sen kom forskningen in. Nationalekonomerna Sarah Säll, från SLU och Therese Lindahl, Stockholm Resilience Centre, redogjorde för hur de ansåg att man skulle få konsumenter att göra mer hållbara matval. Frågan som dök upp i mitt huvud är vad som är hållbart och vem som avgör det. De menade att det är klimatfrågan som avgör hållbarhet och att vi därför måste minska vår köttkonsumtion

Gunnar Rundgren, småbrukare, lantbrukskonsult och författare, rundade av de övrigas anföranden med kloka reflektioner innan förmiddagen avslutades med ett panelsamtal med dagens talare och publiken.

Efter lunchen bjöd KSLA in till “runda-bordssamtal” med föreläsare och utvalda personer ur publiken. Här fick vi möjlighet att gå mer på djupet i frågorna som hade lyfts på förmiddagen.

LANDSBYGGSDEPARTEMENTET

Efter en god natts sömn blev det en promenad nedför Drottninggatan till Landsbyggsdepartementet för att träffa Peter Kullgren och hans inbjudna talare. Undrar om budskapet kommer att bli annorlunda jämfört med gårdagen tänkte jag. I klungan utanför porten innan vi blev insläppta träffade jag flera från gårdagen och även andra bekanta.

Dagen började med ett panelsamtal med Anna-Karin Hatt, VD LRF, Karin Brynell, VD Svensk dagligvaruhandel, Björn Hellman, VD Livsmedelsföretagen, Gunnar Backman, Nordisk råvara och Arvid Lindgren, lantbrukare. Här blev det mycket prat om storleksfördelar, högteknologi, innovation och låg kompetens från lantbruksgymnasierna. Från den nya livsmedelsstrategin önskade man sig en tydligare effekt på gårdsnivå, ökad produktion, lönsamhet och konkurrenskraft. Vidare vill man öka exporten, förenkla miljötillstånden och ha samma spelregler som övriga världen. Projektet “Matland Sverige” som ville lyfta svenska mervärden verkar ha fallit i total glömska.

Krögaren Fredrik Eriksson, som driver Långbro Vårdshus och Restaurang Nationalmuseum, pratade om svensk

mat som skyltfönster. Han nämnde inte med ett enda ord de småskaliga livsmedelsproducenternas roll trots att det ofta är dessa som lyfts fram som leverantörer i de bättre krogarnas marknadsföring.

Sist ut bland talarna var tre generaldirektörer: Elisabeth Backteman, Tillväxtverket, Christina Nordin, Jordbruksverket och Annica Sohlström, Livsmedelsverket. De resonerade bland annat kring hur samverkan mellan myndigheterna kan skapa bästa möjliga förutsättningar för konkurrenskraftiga företag.

REFLEKTION

Just orden "ökad konkurrenskraft" är intressanta. Vad innebär det egentligen? Vilken konkurrenskraft menas? Ska svenska bönder konkurrera inom landet med ganska likartade villkor, vilket så klart är relevant, eller är det Sverige som skall konkurrera med övriga världen. Om det menas det senare så har det varit, är det och kommer det att bli ett s.k. "race to the bottom". Det finns alltid någon som kan utnyttja natur, människor och regelverk lite mer än vad vi i Sverige kan. Det är en kamp som vi aldrig kan vinna. Trots att den insikten borde vara självklar så var ett genomgående tema under de två dagarna just export.

I över 75 år har den svenska jordbrukspolitiken strävat mot storleksrationalisering även om det benämns som strukturrationalisering. 2017 års livsmedelsstrategi var tyvärr inget undantag. Livsmedelsindustrin och de största jordbruken skulle gynnas ännu mer. Jag är mycket orolig för att den nya livsmedelsstrategin gör om samma misstag. Så här inledningsvis är det i stort sett inget som tyder på annat.

FRAMTID

Småbruk och kolonitradgårdar står för 70 procent av världens matförsörjning, men förfogar endast över 25 procent av den totala odlingsmarken. I genomsnitt är världens småbruk endast cirka två hektar stora. Ett småbruk är ofta väldigt effektivt och producerar mycket mat på liten yta. Dock med mer mänsklig arbetskraft och mindre insatsvaror än ett storjordbruk.

En återgång till ett mer kretsloppsanpassat, allsidigt jordbruk, som måste till då vi skall bli "fossilfria", kommer att kräva mer arbetskraft. Människor som har stora kunskaper om djur och natur. Tyvärr har många av dessa kunskaper glömts bort och förlorats. I takt med att jordbrukarkären blir allt äldre krävs det mycket för att återerövra kunskaper.

I det postfossila Sveriges jordbruk måste vi blicka bakåt till 1950-talet. Då var mer än en miljon sysselsatta med matproduktion. Dock utan dagens teknik och maskiner. Hur skulle Sveriges landsbygd förändras med många nya bönder? Plötsligt skulle det behövas daghem, skolor, affärer och kollektivtrafik. Resultatet blir en levande landsbygd.

Små- och medelstora familjejordbruk har historiskt kunnat föda landets befolkning. Med rätt politiska förutsättningar kan vi göra det igen. Styrmedel som verkar för kretsloppstänkande och fungerande ekosystem måste bli småskaliga och nätverksformade.

Men frågan är om det ens är möjligt att de politiska besluten kommer att ändras. De två dagarna i Stocholm i början av februari får mig att göra en travestering. Risker är mycket stor att vi ser "the same procedure as the last 75 years".

JONAS WANGSTEN

Bokföring
Bolagsbildningar
Deklarationer
Bouppteckningar
Bodelningar
Testamenten
Bokslut
Likvidationer
Skattefrågor
Arvskiften
Årsredovisningar
Äktenskapsförord

WILSSONS AB
BOKFÖRINGSBYRÅ I SKARA

Gunnar Wilsson
0511-161 65
info@wbbab.se

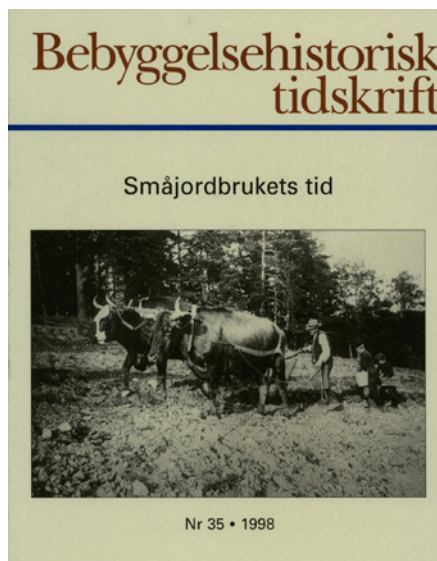
JORDBRUKETS FRAMTID

EN FRÅGA OM UTBILDNING

Vad är en ”småbrukare”? Mats Morell, som var professor vid Ekonomisk-historiska institutionen på Uppsala Universitet, skriver i ”Bebyggelsehistorisk tidskrift” att småbruket karaktäriseras som ett icke-reproduktivt familj jordbruk. Ett ofullständigt jordbruk om man så vill. Alltså som en driftsenhet/ett hushåll som inte kan reproduceras utan att någon hushållsmedlem drar in inkomster från annat håll än den egna jordbruksdriften. Ett sådant småbrukarhushålls reproduktion och inre arbetsfördelning bestäms i hög grad av hur den lokala arbetsmarknad, där hushållsmedlemmar kan dra in resurser, ser ut och utvecklas”.

Familj jordbruket däremot uppfyller kraven på reproduktion, vilket innebär att hela hushållet kan försörjas utifrån den egna jordbruksdriften och att driften inte tarvar understöd från annat håll. Hela hushållets arbetsstyrka är fullt sysselsatt i jordbruksdriften och hushållet.

Vidare lyfter Morell fram den tredje sortens jordbruk: ”De hushållsbaserade jordbrukens motpol är det kapitalistiska storjordbruket (herrgårdar och storbönder) som baserar sin drift på lönearbetskraft. Där blir en upprätthållen åtskillnad mellan ägande/driftsledning och arbete samt en kapitalavkastning i viss proportion till vinstnivån i annan företagsamhet de avgörande reproduktionskriterierna.

Uppfylls inte dessa krav reproduceras enheten inte som kapitalistiskt företag.”

Dessa skillnader slår Morell fast utifrån hur jordbruket var strukturerat under det tidiga 1900-talet fram till krigsutbrottet i det sena 1930-talet. De som känner till utvecklingen av det svenska jordbrukets förutsättningar vet att det knappt är något av våra nuvarande jordbruk som kan komma ifråga att kategoriseras som ett ”familj jordbruk”. Antingen är man beroende av annan utkomst eller av billig arbetskraft. Det vill säga, antingen är man ett ”småjordbruk” eller ”storjordbruk”.

Så vad innebär det för problem kan läsaren av ”Småbrukaren” fråga sig. Jo, familj jordbruket var en ekonomisk och politisk maktfaktor. Självägande bönder som inte var beroende av löner från industrin/offentligheten kunde själva sätta sina priser. De kunde via sina kooperativ utgöra en förhandlingspart till och med mot själva regeringen. Även på ett lokalt plan hade de mycket inflytande, vägar, skolor, företag och butiker. Det mesta drevs och förvaltades av det kollektiv som utgjordes av självägande bönder som kunde definieras som familj jordbruk.

FAMILJEJORDBRUKENS DÖD

Efter andra världskriget har denna maktfaktor i svensk politik och samhällsform kraftigt motarbetats och kringkurits av en allt mer krävande statsapparat. ”Moderniteten” har ofta varit det som angivits som anledning till att genomföra förändringar som raderat Sveriges bondebefolkning. Kanske den enda ursprungsbefolkning i Sverige som ingen hitintills talat om som minoritetsbefolkning (men det är ett ämne för en helt egen artikel). Mellan 1964 och 2003 innebar hur som helst dessa förändringar att de som livnärde sig som familj jordbrukare inom lantbruket halverades, från dryga 350 000 personer ner till under 150 000 personer.

Den här förändringen har många idag resignerat inför. Idag är de krafter som drar i utvecklingen så världsomspännande och mäktiga att få personer ens tänker sig att de ska ha någon påverkan på detta ens på en lokal nivå. Inte heller fungerar det att som forna tiders dalkarlar, gå ner och ”runka peruken av herrarna”. Den politiska, ekonomiska och militära makten har sedan länge avhänts bondebefolkningen och idag är den till sin numerär så liten att man inte ens kommenterar den som en grupp så länge det inte uppmärksammas något missförhållande i något djurstall.

Men en sak har man hitintills INTE avhänt oss. Kunskapen. Men det är ett hårsman ifrån. De flesta som idag går utbildningar riktade mot jord- och skogsbruk lär sig nästan uteslutande metoder och kunskaper som bara har att göra med det industriella och kraftigt mekaniserade och automatiserade jordbruket. Allt detta är fullständigt beroende av billiga och snabba energitillgångar och som inte har en tillstymmelse till resiliens inbyggd. I en tid där vi alla talar om hållbarhet och klimatneutrala verksamheter blir denna

utbildningsväg för våra efterkommande generationer en återvändsgränd in i enkelhet och enfald.

Den här utvecklingen har legat och gnagt under många år i mig och orsakat en slags groende misströstan med vad jag som bonde åstadkommer om det inte finns generationer efter oss som kan ta tillvara den artrikedom, matkultur, hantverk och självkänsla som ett eget familjejordbruk innebär för både individen, men också för lokalsamhället. Som dalkarl ligger ju upprorsandan nära till hands, jag vill mycket ogärna böja mig för överhet, dumhet och andra människors snöda vinning, så vad göra?

TÄPPA IGEN KUNSKAPSGLAPPET

Lösningen blev detta: **Småskaligt jord- och skogsbruk. En tvåårig heltidsutbildning som riktar sig till alla de som vill ta vid efter oss.** Oavsett om de kommer från storbondehemman, storstaden eller som de som många i min generation råkat ut för, mormor kunde, men inte mamma, dvs det har uppstått ett kunskapsglapp, så hoppas jag att alla kan hitta sin väg till det jordbruk som vi

vill värna genom den här utbildningen. Utbildningen utvecklas av mig och går i Sätters kommuns vuxenutbildnings regi, Dahlander Kunskapscentrum. Den öppnar för anmälan i vår och startar redan i höst. Det är möjligt att studera på distans eller på halvfart och den kommer att vara CSN-berättigad.

Utbildningen behandlar givetvis djur, odling och skogsbruk, men även produktionsmodeller, lantbrukets roll i samhället och studenternas känsla av sammanhang. Alltså själva essensen av att välja ett liv i nära koppling till livs-, närings- och årstidshjulen.

Om du vill vara praktikgård för de elever som studerar på distans får du gärna höra av dig till emil.nilzon@edu.sater.se

Mer och ingående information kommer att släppas både på skolans hemsida, i våra sociala kanaler samt genom mina privata kanaler. Sök på ”Dahlander Kunskapscentrum”, men håll även koll på vår facebook-sida med samma namn.

EMIL NILZON

Bonde, lärare och föreläsare samt utvecklare/huvudlärare för utbildningen

2022 UN BIODIVERSITY CONFERENCE
COP 15 - CP/MOP 10 - NP/MOP 4
Ecological Civilization-Building a Shared Future for All Life on Earth
KUNMING – MONTRÉAL

UTVECKLINGEN AV ARBETET MED TRADITIONELL KUNSKAP OCH SEDVANEBRUK I SVERIGE OCH INTERNATIONELLT

Som vi skrivit om tidigare i tidningen Småbrukaren (nr 1 samt 3-2022) har det i Sverige startat ett arbete med ett programråd för traditionell kunskap och sedvanebruk, artiklarna 8(j) och 10(c) i FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD). Programrådets arbete baserar sig på ett två-årigt regeringsuppdrag till Sametinget (som myndighet) som också fått ett övergripande nationellt samordningsansvar för dessa frågor i Sverige – alltså för såväl samisk som för all annan kunskapstradition i landet. För att hantera det bredare perspektivet har Sametinget tagit hjälp av Centrum för Biologisk mångfald (CBM) vid Sveriges Lantbruksuniversitet.

Programrådet för traditionell kunskap och sedvanebruk utgör en referens- och förankringsgrupp och består av ett

fyrtiotal representanter - sex personer från den ansvariga arbetsgruppen, ett tiotal från nationella och regionala myndigheter, några från utbildningsorganisationer, samt omkring femton representanter från olika nationella intresseorganisationer, det vill säga de som svarar för den närmaste verklighetskontakten. Bland de senare finns nu Småbrukarförbundet med som en part. Småbrukarna har under hösten och vintern deltagit vid ytterligare ett programrådsmöte samt vid några andra aktiviteter kring dessa frågor.

DET TREDJE PROGRAMRÅDSMÖTET

Den 26 oktober förra året träffades vi på Kungliga Skogs- och Lantbruksakademin. Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet berättade om hur deras

arbeten på olika sätt har koppling till traditionell kunskap och förvaltning av biologisk mångfald. Sen gavs bland annat en intressant inblick i arbetet med traditionell kunskap inom ramen för Arktiska rådets fokus på hållbar utveckling och miljöskydd. Naturvårdsverket är huvudansvarig myndighet för arbetet med CBD, och Naturvårdsverket har enligt förordning ansvaret för det "Vetenskapliga rådet för biologisk mångfald och ekosystemtjänster". Båda myndigheterna samarbetar också tillsammans med CBM och Skogsstyrelsen i ett intressant kunskapsprojekt, "Skötsel av kulturpräglad natur", med fokus på kompetensutveckling om biologiskt kulturarv.

Under dagen presenterades också Laponia som en förvaltningsmodell byggt på traditionell kunskap, delaktighet

och lärande. Allt inom ramen för det av Unesco 1996 utsedda världsarvet Lapponia.

I övrigt ägnades dagen åt intressanta och engagerande gruppdiskussioner kring hållbar förvaltning av marker, biologisk mångfald och kulturarv.

KUNSKAPSMATERIAL OM LOKAL OCH TRADITIONELL KUNSKAP

Som en del av det aktuella regeringsuppdraget och med bistånd från programrådets roll i sammanhanget har det tagits fram ett mycket gediget kunskapsmaterial om biologisk mångfald som relaterar till traditionell kunskap och hållbart sedvanebruk. Allt för att befästa och ge kunskap och vägledning för mänsklighetens fortsatta, framtida nyttjande av naturresurserna i en hållbar förvaltning av biologisk mångfald.

FRAMSTEG I DET INTERNATIONELLA ARBETET

Konventionen om biologisk mångfald, CBD, som FN-konvention förvaltas eller bevakas från ett sekretariat i Montreal. Sekretariatet förvaltar också ansvaret för det mycket omfattande och utspridda internationella arbetet som följer av CBD, bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, samt rättvis fördelning av nyttan av att använda dessa genetiska resurser. Ett inslag i det löpande arbetet med CBD är genomförandet av regelbundna partsmöten (COP = congress of parties) vilka genomförs i olika länder vartannat år. Det nu aktuella COP15 (alltså det 15:e i ordningen) genomfördes i Montreal i december 2022 och under ett kinesiskt värdskap. Utifrån detta benämns nu det ramverk som beslutades vid detta möte för Kunming-Montreal överenskommelsen.

Sverige deltog med en delegation bestående av politiker och tjänstemän från regeringskansliet och några myndigheter som under förhandlingarna agerade gemensamt med övriga EU. Både inför och efter detta möte har det för oss intressenter i Sverige genomförts informations- och dialogmöten. Den svenska delegationen hade även ett webbmöte med oss hemma i Sverige direkt från Montreal. Det har alltså varit en ganska bra insyn i arbetet även för oss berörda från Småbrukarna och övriga traditionella brukargrupper.

Det har i medias rapportering efter COP15-mötet främst fokuserats på den del av besluten som rör avsättning och skydd av natur till 30% av arealen land och hav. Besluten omfattar dock mycket mer. Målsättningar om mångfald, restaurering, begränsningar för föroreningar och miljöskadliga subventioner, samt även beslut om mekanismer för uppföljning och internationell finansiering. Dessutom har urfolk och lokala samhällen fått en tydlig roll i ramverket. Det finns också en människorättsbaserad ansats – allas rätt till en ren, hälsosam och hållbar miljö.

DET FORTSATTARBETET

Det internationella arbetet löper vidare med genomförande av de senaste besluten. Bland annat ska det utvecklas ett nytt övergripande arbetsprogram för traditionell kunskap. Nästa partsmöte planeras till 2024 i Turkiet, där de olika ländernas åtgärder ska presenteras. Naturvårdsverket har redan fått ett regeringsuppdrag att ta fram en strategisk plan för bevarande av biologisk mångfald.

Efter förfrågan från regeringskansliet om synpunkter till arbetet med utformning av ett nytt arbetsprogram för traditionell kunskap har vi genom Sametinget lämnat

synpunkter. Småbrukarna har bidragit med bland annat följande synpunkter:

- Det behöver genomföras en kartläggning och beskrivning av folkgrupper och traditionella brukarkulturer i landet, deras historik och för förvaltningen av biologisk mångfald relevanta verksamheter och delar av deras kulturarv. Det finns betydande kunskapsluckor inom många institutioner och inte minst i statsförvaltningen.
- Det behövs en likabehandling och rättvis fördelning av resurserna för att arbeta med bevarandet av traditionell kunskap. Berörda urfolk och lokala samhällen måste ges legitimitet, ekonomiska och praktiska möjligheter för konkret deltagande i det gemensamma arbetet.
- Inte minst är det avgörande att få ökad delaktighet och ett inträde av ungdomar för rekrytering och engagemang in i traditionellt brukande. Förutom tillåtande regelverk behövs även tillräckliga ekonomiska villkor för brukare/kulturbärare, d v s de som praktiskt förvaltar traditionell kunskap som levande kulturarv. Men det måste också tas på allvar behovet av en synlig, stabil och närande ekonomi för dessa traditionella verksamheter för att sektorn ska tas på allvar från det omgivande samhället och inte minst bland beslutsfattare i exempelvis regioner och kommuner.

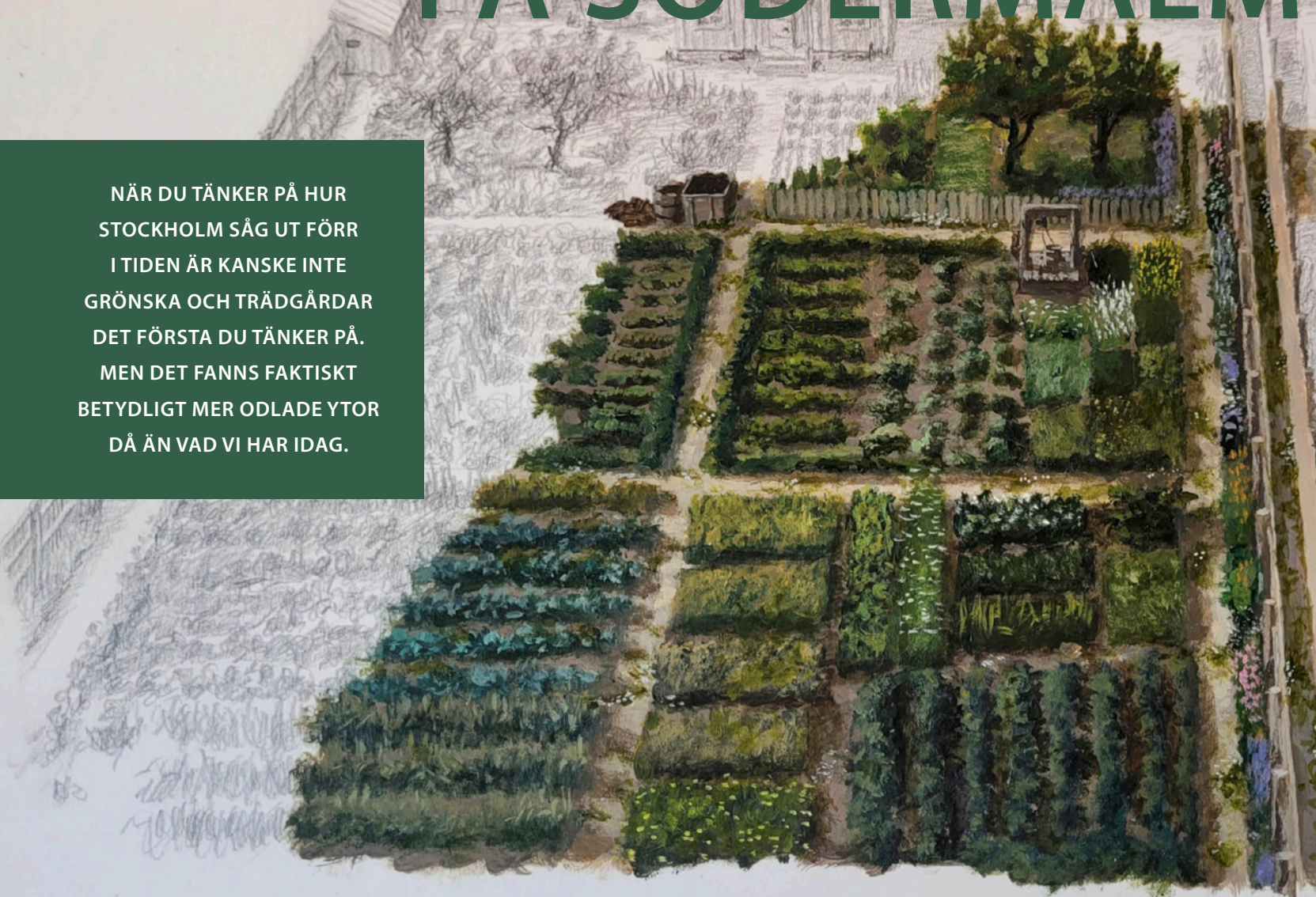
Ytterligare information om dessa frågor finns även på www.swedtek.org.

KRISTIAN OLOFSSON

Småbrukarnas representant i Programrådet för traditionell kunskap

KYRKOHERDENS MALM PÅ SÖDERMALM

NÄR DU TÄNKER PÅ HUR
STOCKHOLM SÅG UT FÖRR
I TIDEN ÄR KANSKE INTE
GRÖNSKA OCH TRÄDGÅRDAR
DET FÖRSTA DU TÄNKER PÅ.
MEN DET FANNS FAKTISKT
BETYDLIGT MER ODLADE YTOR
DÅ ÄN VAD VI HAR IDAG.

TRÄDGÅRD

Idag arbetar arkeologerna med att få reda på så mycket som möjligt kring trädgårdsodlingen mitt på Södermalm i Stockholm.

Illustration: Jens Heimdahl, Arkeologerna.

Stadsodling är ingen ny företeelse. Tvärtom – de äldre stadskärnorna var betydligt grönare än dagens stadsmiljöer. Genom nya arkeologiska metoder och analyser har städernas trädgårdsodlingar studerats alltmer under 2000-talet. Den nya forskningen visar att trädgårdsodlingar var en självklar del av stadsbornas livsmiljö, både under medeltiden och 1600- och 1700-talen. Redan på 1400-talet nämns trädgårdar, örtagårdar och kålgårdar i Stockholms

Trädgårdsarkeologi är ett relativt nytt forskningsområde inom arkeologifaget i Sverige. Det är först under de senaste decennierna som historiska trädgårdar har undersökts, med moderna metoder och analyser mer systematiskt. Redan tidigare togs jordprover i kulturlagren i sökande efter historiska växtrester, så kallade makrofossilprover, men proverna sattes då inte in i en trädgårdshistoriskt sammanhang.

skriftliga källmaterial. Malmgårdar, som var trädgårdsanläggningar med herrgårdsliknande bostäder i sten eller trä, nämns först i mitten av 1500-talet. På 1700-talet fanns det ett hundratal malmgårdar i huvudstaden, flest på Södermalm. De ägdes av förmögna borgare eller adelsmän.

Hösten 2020 fick Arkeologerna vid Statens historiska museer möjlighet att undersöka lämningar efter en av dessa malmgårdar i kvarteret Rosendal. Kvarteret ligger i ett flackt parti av Södermalm, som var väl lämpat för odling, i skydd av bergknallar och branta sluttningar. Den

äldsta kartan över kvarteret, där tomter och tomtägare noterats, är från år 1679. Då var i stort sett alla tomter i kvarteret malmgårdar eller trädgårdar, ägda av högre ståndspersoner, som grevinnan Sofie Maria de la Gardie och kommersrådet Willhelm Drakenhielm. Större delen av det område vi undersökte ägdes då av kyrkoherden Christoffer Bezelius.

BAROCKTRÄDGÅRD

Den äldsta trädgårdsanläggningen i utgrävningsområdet kom till under första hälften av 1600-talet och omgavs då med ett rejält plank i trä. Den drygt 2000 m² stora trädgården delades in i sex rektangulära odlingskvarter. Runt kvarteren anlades grusbelagda trädgårdsgångar. Vid undersökningen påträffades även en djup, stensatt brunn, som troligen grävdes redan på 1600-talet. God tillgång till vatten var en förutsättning för växtligheten i den stora anläggningen. Trädgården var anlagd enligt en symmetrisk plan, med en gestaltning som var både praktisk och inspirerad av barockens stilideal. Dess storlek indikerar att det inte bara odlades för husbehov, utan även för försäljning.

I odlingsbäddarnas välgödslade jord fanns ett ovanligt välbevarat växtmaterial, med bevarade fröer och bärkärnor. Den arkeologiska undersökningen har hittat fröer och pollen efter växter som odlats för olika ändamål. Rester efter såväl köksväxter och kryddväxter som medicinalväxter har identifierats. Ett exempel på medicinalväxt som hittades är spikkklubba, vars fröer troligen har väckts till liv när jorden grävdes om vid förundersökningen 2019.

KARIN LINDEBLAD

Arkeolog vid Statens historiska museer och forskar om historisk trädgårdskultur

ATT RÄDDA EN LADUGÅRD

Idag används allt färre av gårdarnas äldre ekonomibyggnader på ett traditionellt sätt. När de har förlorat sin ursprungliga funktion kallas de överlopsbyggnader. Dessa byggnader bör värnas och inte rivas, då de berättar om äldre tiders samhällsstrukturer, gårdssammanhang, och utgör dokument för hur jordbruket sköttes förr. Den som äger en överlopsbyggnad kunde fram till 2015 få

bidrag av Länsstyrelsen för att restaurera den. En förutsättning var att man "gör en insats för miljön som är bra för natur-, kultur- eller rekreationsvärden".

De projekt som lantbrukare åtog sig har också givit värdefull kunskap i hur olika typer av överlopsbyggnader är konstruerade. Som del i stödsystemet har det därför kommit ut ett antal böcker, häften, webbsidor m.m.

För snart 10 år sedan renoverade vi vår ladugård från 1864. Här hade man mjölkande kor ända fram till 1964. 100 år i bruk alltså.

Med åren hade jord och växtlighet krupit allt högre upp på de nedersta stockarna som därmed murknar. Draget i syllstocken släpper och huset börjar så smått kalva ut från grunden. I bildserien ser du hur vi renoverade.

Ladugårdens inredning är troligen från 1920-talet. Genom åren så har man så klart moderniserat med t.ex. automatiska vattenkoppar

Ladugårdens insida bestod av en ganska tjock pågjuten betongvägg som vi avlägsnade. Betong suger fukt så det var också en orsak till murkna stockar.

Den norra långsidan hade jord motfylld upp mot andra stockvarvet.

En stor del av stockarna var bortruttna och tre hela varv var tvungna att bytas på norrsidan. Innan dess så hade vi grävit bort all jord och frilagt grunden.

Just nu bedrivs ett forskningsprojekt kring dokumentation av äldre ladugårdar. Forskningen leds av Robin Pettersson som läser Historia vid Uppsala Universitet med inriktning mot just lantbrukets historia.

Robin är uppvuxen på en mjölkgård på Öland. Hans far är 9:e generationen på släktgården. Detta har gjort att det finns en hel del spår av historien kvar på sina håll. Robins farfar var mycket intresserad

av historia. Han kunde gå runt i timmar och berätta om allt som en gång varit, även om man fick ta det med en nypa salt. Oavsett så var det där någonstans som Robins intresse för agrarhistoria tog form och han insåg att mycket av denna underbara kultur och historia håller på att försvinna.

– Jag är framför allt intresserad av gårdar där det går att urskilja hur

inredningen i ladugården såg ut under tiden de fortfarande var i drift, berättar Robin.

I projektet kommer han även att belysa hur själva gården var uppbyggd, till exempel om det var en egen gård, om magasinet var en egen byggnad eller satt ihop med stallet osv.

Hans förhoppning är att det material han samlar in ska hjälpa oss i att förstå

I ösregn lyftes mer än halva huset med hjälp av domkrafter.

Här är alla murkna stockar mot sydväst borttagna. Huset vilar på insidans tillfälliga fyrskäringar som skruvas fast i utsidans följare.

Nya stockar sågades på eget sågverk och anpassades sedan med bandkniv, yxa och motorsåg. Totalt blev det 86 meter. Allt timrades upp tillfälligt för rätt passning.

Havvägs med uppbyggnaden. Stockarna fixeras med fastskruvade brädor samt limknektar. Det är inte helt lätt att timra uppifrån och ner.

hur bönderna tänkte förr angående rationalisering och utveckling när de uppförde sina ladugårdar. Hur vi eventuellt kan se den effektivisering som lantbruket har genomgått genom åren i hur de valde att inreda sina stall. Ett tydligt exempel på detta är när vi började ställa upp korna rumpa mot rumpa istället för huvud mot huvud. Det skulle helt enkelt bli kortare väg mellan korna för den som mjölkade.

– Jag gör detta eftersom jag tycker att det är oerhört viktigt att kunskapen om hur lantbruket såg ut förr bevaras. De gamla uppbundna ladugårdarna är inte till någon större nytta idag vilket resulterar antingen i att de rivs ner för att göra plats åt nytt eller i alla fall renoveras till något som kan användas. Även om jag inte är emot utveckling i sig så anser jag det viktigt att vi vet hur byggnaderna såg ut

förr eftersom jag tror vi har mycket att lära av det, avslutar Robin.

Om du har en gammal ladugård som har inredningen kvar så önskar Robin att du hör av dig så kommer han ut och dokumenterar. Hela Sverige är av intresse för bättre spridning. Du når honom på robinpetersson.gardsritningar@gmail.com

JONAS WANGSTEN

Fasaden mot väster saknade hela syllstocken och hade därför glidit isär. Med hjälp av spännband och spel så drog vi ihop huset 10 cm. På samma sätt kunde vi också dra in väggen 15 cm så att den nu ligger upp på grundstenarna.

Hela västra fasaden har fått panel av kilsågade brädor. Grunden är återställd och en ny "trappa" leder in.

Södra sidans dörröppning breddades till originalmått och en ny pärdörr bygdes.

Norra sidan har fått nya följare och tre varv nya stockar. Man ser också tydligt den "vallgrav" som vi gjorde.

Få tekniska innovationer har påverkat människors tillvaro och modern samhällsutveckling lika mycket som järnvägen. Tåg spelade en central roll under industrialiseringen och har återigen fått en stor betydelse i samhället och dess strävan efter miljövänliga transportalternativ. Antalet tågresenärer i Sverige har närmare fördubblats de senaste decennierna och nyttan av grönområden poängteras ofta i samhällsplaneringen. Trots detta har vi inte mycket kunskap om hur planteringar historiskt varit en fundamental komponent i järnvägssystemets platser.

Från det att stambanor började anläggas i Sverige under 1800-talets mitt, och under lång tid framöver, fanns omfattande planteringar med som en självklar del i järnvägsanläggningarna. De gröna

JÄRNVÄGENS PLANTERINGAR
FRÅN NATURFÖRSÖNINGSKONST
TILL TESTAMENTE

elementen inkluderade blomsterrabatter i många färger, rader och grupper med träd och buskar av olika arter, gräsmattor med sittbänkar, dammar och välskötta gångar, men också köksträdgårdar med köksväxter, fruktträd och bärbuskar. Dessutom försågs järnvägens lokaler med krukväxter och snittblommor. Med en blick på dagens järnvägsmiljöer är det svårt att förstå att dessa fram till för några decennier sedan innehöll parker, rabatter, alléer och odlingar för husbehov.

När järnvägen introducerades i Sverige på 1850-talet innebar det inte bara en revolution för resandet. Det gav också tusentals orter och städer i landet omfattande trädgårdsanläggningar, i många fall de första offentliga planteringarna som anlades. De var en viktig del för att nymodigheten järnväg skulle tas emot på ett positivt sätt.

Planteringarna hade flera syften. En vacker park med träd, rosenrabatter, grusgångar och parkbänkar signalerade ordning och reda och skapade en behaglig miljö att vistas i medan resenärerna väntade på tåget. Häckar och trädridåer planterades för att hindra djur och människor från att gå upp på banan och de järnvägsanställda som bodde vid stationen fick också köksträdgårdar.

TIDEN DÅ JÄRNVÄGEN FICK SVERIGE ATT GRÖNSKA

Järnvägsparken i Lindesberg på 1940-talet.
Notera trädgårdsmästarna i bildens mitt.

PLANTERINGARNA INGICK I JÄRNVÄGSBYGGET

På några få decennier under 1800-talets andra hälft byggdes flera av Sveriges stambanor. I beslutsunderlagen om nya järnvägar finns dokumentation om sträckningar, räkenskaper och stationer. Men trädgårdsanläggningarna omnämns knappast alls. Genom att gå igenom arkivmaterial från tiden har jag funnit att planteringarna likväl ingick från början.

Min tolkning är att trädgårdsanläggningarna var lika självklara som rälsen och att de därför inte togs med i beslutsdokumenterna.

Dessutom fanns det i mitten av 1800-talet en inriktning som kallades för naturförsköningskonst, som sågs som en bland andra kulturyttringar. Dåtidens tankar handlade om att se landskapet som en helhet med skönhetsvärde. Inriktningen ville också att man skulle öka kunskapen om odling till gagn för lokalbefolkningen som en del i nationsbygget. Järnvägens planteringar var av hög kvalitet. Först anlätades lokala trädgårdsmästare, sedan anställde SJ egen personal, som mest var det över 140 anställda. På 1860-talet anlade SJ växtdepåer på flera platser i landet där plantor drevs upp.

Staten ville ta trädgårdskonsten ut till folket, det fanns ett uttalat folkbildningsideal. I flera stationsparker skyltades alla växter upp som på en botanisk trädgård och det säkerställdes att växterna gick att köpa på den lokala plantskolan.

SJ:s trädgårdsmästare åkte runt och kontrollerade planteringarna vid stationerna, som även anpassades efter det lokala klimatet. SJ var med och tog fram växtzonerna för Sverige och införde även helt nya växtsorter i Sverige.

Stationsbyggnaden i Lindsberg i nutid.
Det enda som grönskar är spårområdet...
Foto: Holger Ellgaard

PRIVATBILISMEN BLEV BÖRJAN TILL SLUTET

Mitt arbete avhandlar två tidsperioder som illustrerar järnvägsplanteringarnas uppgång och fall. Under uppbyggnaden av stambanorna 1855–1875 sparades det inte på krutet i samhällsbygget. Hundra år senare 1955–1975 hade samhället förändrats och resvanorna likaså.

Samhällsomvandlingen med ökande privatbilism från mitten av 1900-talet gjorde att tågresandet gick ner och SJ behövde spara pengar. Det blev en förändring från försköning till prestanda och olönsamma banor lades ner i rask takt. Det blev viktigare att rationalisera än att det var en fin miljö vid stationerna.

På bara 20 år försvann stora delar av järnvägens trädgårdsambitioner och ansvaret för planteringarna flyttades till en lokal nivå med hjälp av utredningar som benämndes testamenten.

1973 läggs SJ:s sista växtdepå ner och ansvaret för planteringarna övergick ofta till kommunerna. Men planteringarna låg i attraktiva lägen mitt i staden, och ofta behövdes marken för parkeringsplatser för bilar och bussar. På några få år försvann nästan alla planteringar. I dag finns bara en handfull större järnvägsparker kvar.

Järnvägen var under den industriella moderniteten på 1800-talet en av de främsta symbolerna för framåtanda, teknikutveckling och samhällsbygge. Med högmödeniteten efter andra världskriget tog bilen platsen som symbolen för det moderna livet och järnvägsstationerna förvandlades från platser att vistas i till platser att passera på resan.

ANNA LINDGREN

Doktorand vid Institutionen för kulturvård på Göteborgs universitet

GRÖN KOLONIALISM ELLER MATSUVERÄNITET?

EU:s Green Deal kan få långtgående konsekvenser där jakten efter grön omställning riskerar att rasera alla möjligheter till hållbara samhällen genom kolonialistisk exploatering av naturresurser och maktöverföring till förmån för storföretag. Samtidigt mobiliserar civilsamhället för att en annan värld ska kunna bli möjlig – en värld baserad på matsuveränitet.

Green Deal är EU:s tillväxtstrategi inom vars ram andra delstrategier om jordbruk, skog och andra naturresurser har lagts fram av kommissionen. Språket i Green Deal är fullspäckat av ord som hållbar och cirkulär, samtidigt som strategin består av resurskrävande tekniska lösningar som man ämnar att genomdriva genom ökad makt till EU och ett växande inflytande från multinationella storbolag.

ALLA NATURRESURSER BERÖRS: SKOG, MINERALER, JORDBRUK OCH BIODIVERSITET

Den ”gröna omställningen” som Green Deal är en del av innebär ett kraftigt ökat behov av mineraler och energi, vilket bland annat Karl-Petter Torwaldsson hänvisade till under pressträffen för beslutet att säga ja till gruvan i Gällöck som innebär ett stort hot mot rennäringen, kultur och miljö. Med tanke på skalan på ambitionerna i Green Deal räcker dock denna gruva inte långt.

En avgörande innebörd med EU:s Skogsstrategi är att makten över skogen flyttas till EU – ett brott mot subsidiaritetsprincipen som innebär att beslut ska tas så nära medborgarna som möjligt. Det ska framhållas att det inte finns någon motsättning i att vara emot en maktöverföring till EU och samtidigt vara kritisk mot Sveriges nationella politik.

I delstrategin Från jord till bord läggs det vikt vid digitalisering och strategin används även som argument i EU-kommissionens pågående försök att luckra upp EU:s GMO-lagstiftning. I strategin förespråkas även styrning av matvanor genom beskattning vilket troligtvis drabbar tillgången på animalieprodukter.

Biodiversitetsstrategin presenterar också planen att plantera 3 miljarder träd i EU, vilket innebär ett stort hot mot jordbruksmark och betesmark. Det livsnödvändiga behovet av matproduktion har blivit än mer uppenbart genom Rysslands invasion av Ukraina, om det inte räckte med tidigare kriser som pandemin, torkan 2018 eller på längre sikt klimatkrisen.

Strategierna har också direkta konsekvenser utanför EU i “NaturAfrica – The Green Deals approach for EU support to Biodiversity Conservation in Africa”, som innehåller problematiska förslag angående påverkan i afrikanska länder. Dokumentet är tydligt kolonialistiskt. Exempelvis är aktörer inom naturskydd som hyllas i delstrategin inblandade i människorättsbrott inklusive mord och tvångsflyttning.

MATSUVERÄNITET ÄR ETT NÖDVÄNDIGT ALTERNATIV

Om vi ska kunna förse våra samhällen med de resurser vi behöver och samtidigt hantera kriser måste vi stoppa den gröna kolonialismen och istället implementera matsuveränitet. Matsuveränitet innebär människors och länders rätt att definiera sin egen jordbrukspolitik utan inblandning från andra aktörer, varken andra länder eller storföretag. En central del är hänsyn till lokalbefolkningens rätt till – och behov av – sina naturresurser, vare sig det är samisk renbetesmark, senegalesiska fiskevatten, litauisk skog eller rumänsk jordbruksmark. Det innebär också skyldigheten att skydda andra och sig själva från prisdumpning – att råvaror säljs till priser under produktionskostnaden.

MAXIMILIAN ISENDAHL
Styrelseledamot i NordBruk
La Via Campesina Sverige

NU VÄLKOMNAR VI NORRBOTTEN

Här kommer en presentation av Katarina Brandt som är ny kontaktperson i Norrbotten. Katarina bor och driver ett litet småbruk på Bodön i Luleälv en dryg mil nedströms Boden. Kontaktpuppgifter till Katarina finner du vid kartan längst bak i tidningen. Så här presenterar hon sin verksamhet och även tankar kring problematiken med jordbruk i glesbygd.

GLÖM INTE BORT ATT FIKA

Vi berättar vår verksamhet ekologiskt med potatis och jordgubbar samt får, gäss och linderödssvin. På gården strävar vi efter så naturligt brukande som möjligt. Olika betesmarker och slätterängar är viktiga delar. Vi producerar främst det vi behöver själva och överskottet från odling och djurhållning säljer vi.

Djuren går ute året om och flyttas mellan olika beten och bor i hus eller vindskydd. Den dagliga hanteringen ute i markerna gör att de blir väldigt godmodiga

och blir "barnmagneter". Båda parter uppskattar att klia/bli kliad bakom örat eller under mage. Det kan få ta en evighet.

Andra saker som intresserar mig är skog, kulturhistoria, miljö och olika hantverk. Jag är även mycket förtjust i att fika – en underskattad livskvalitet.

Brukandet av markerna sker helst med tanke på en helhet där samspelet mellan djur, odling, förädling och landskap blir naturligt och flexibelt. Detta tror jag gynnar miljö och biologisk mångfald. Det är trist när allt skall delas in i "fack" och "tillhörighet". Hellre en syn där olika delar förstärker varandra. Jag är för olika och okonventionella lösningar där varje plats är unik och brukandet likaså. Det motsäger inte att bevara traditionell skötsel och hantverk där de fungerar bäst och bidrar med sina värden. Grisarna går på ganska stora beten och även efterbeten, vilket gör att vi kan minska traktorkörandet och betesputsandet betydligt och samtidigt försvann problemet med fårstöld.

VARFÖR SKILLNADER PÅ SVIN OCH SVIN?

Nu kommer lite aktuella tankar kring just grisar. Jag har hört och läst diskussionen om att vildsvinsjakten och slakten skall subventioneras och underlättas på olika sätt för att öka avskjutningen av vildsvin.

Nu finns kraftiga subventioner för trikest på vildsvin om du är medlem i Jägarförbundet. Samtidigt såg jag att priset stigit till 200 kr per prov för "tamgris". Det skall också vara tillåtet att blodas av, ta ur och lämna i skogen, transportera hem vildsvinet, hänga det, stycka det och sälja

köttet utan krav på levande besiktning eller godkända lokaler.

Vad är det i praktiken som skiljer om jag avlivar och avblodar ett Linderödssvin i betet, för att sedan transportera hem, ta ur, hänga upp, stycka och skicka in trikest?

Jag ser annonsering om försäljning av vildsvinskött och naturligtvis funderar konsumenten varför kött från linderödssvin är dyrare än vildsvinskött. Många väljer kött med plånboken och har inte en aning om vilka krav, regler och kostnader som finns i samband med uppfödning, foder, transport, slakt, styckning och försäljning.

Jag säljer inga stora mängder kött, men jag tycker att ett ensidigt gynnande av jägarkåren på detta sätt, ger felaktiga signaler om värdet av att bevara linderödssvin och konkurrens på lika villkor. Om man krasst tittar på kronorna, så nog är det både billigare, snabbare och enklare och mer kvar i plånboken om jag skjuter ett vildsvin, styckar och säljer köttet. Inga foderkostnader, små transportkostnader, inga speciella lokalkrav, inga besiktningsskrav, inga tydliga krav runt märkning och försäljning och i princip inga kontroller från kommunen, Länsstyrelsen eller Livsmedelsverket.

För mig är det ca 17 mil enkel väg till närmaste godkända slakteri som som inte gasar grisarna. Efter slakten skall sedan köttet hämtas – med samma resa.

Jag tycker naturligtvis att det är viktigt att avlivning och slakt går till på rätt sätt, men jag ifrågasätter att det kan vara helt olika regler och kostnader för samma typ av kött/livsmedel.

GÅVOR

GÅVOR TILL FÖRBUNDET

Andersson K-J	Skara	100
Billefält Roger	Vallentuna	600
Carlsson Britta	Kalv	100
Carlsson Fredrik	Brandstorp	100
Edmundsson Nina	Gråbo	100
Emgård Anders	Staffanstorp	100
Eriksson Harry	Sörbygden	100
Johansson Jörgen	Herrljunga	200
Johansson Torbjörn	Torup	400
Johansson Ulf	Rimforsa	600
Jönsson Stefan	Holmsjö	100
Kornell Egon	Hjo	100
Kronmar Hans	Löderup	200
Lundahl Birgitta	Lund	300
Lunneryd Anders	Trollhättan	290
Magnusson Rolf	Sunne	100
Nilsson Egon	Aneby	200
Nilsson Kjell-Åke	Hjärnarp	50
Nordin Bo	Backe	200
Olsson Göran	Ed	100
Olsson Lasse	Svedala	150
Olsson Lennart	Vedevåg	200
Olsson Rolf	Sparreholm	200
Olsson Rolf	Östersund	100
Persson Sven	Harlösa	200
Pihl Björn	Linköping	600
Rosenqvist Anders	Mjölby	200
Sandell Arne	Färgelanda	100
Svengren Tord	Kungsängen	100
Svensson Ingvar	Lammhult	200
Säll Hans	Ekshärad	200
Söberg Anders	Vollsjö	100
Turesson Lennart	Hyssna	100
Utterhäll Lars-Olof	Söderköping	100
Wahlgren Elisabet	Järfälla	450
Wells Nigel	Järna	200
Werner Per	Västra Torup	100

GÅVOR TILL EGEN AVDELNING

Andersson B-M	Sävsjö	390
Fahlander Gudrun	Söderköping	100
Gulass Yvonne	Habo	100
Jacobsson Marie	Skillingaryd	100
Johansson Mats	Färila	400
Nilsson Evert	Torsås	100
Nilsson Helge	Vinslöv	100
Nilsson Thomas	Hörby	100
Olsson Lasse	Svedala	150
Rosenqvist Anders	Mjölby	200
Runn Ulla	Vretstorp	100
Salomonsson Kurt	Stockaryd	100
Sixtensson A-M	Moheda	100
Svensson Ingvar	Lammhult	400
Söberg Anders	Vollsjö	100
Thofelt Eva	Pålsboda	300
Turesson Lennart	Hyssna	100

TORGET

Här kan alla medlemmar annonsera gratis. Senast den 15 maj vill vi ha din annons. Skicka annonsen till Jonas Wangsten, Åshammar Prästgården 1, 664 91 Grums eller info@sverigessmabrukare.se.

SÄLJES

Hästutrustning

Parskacklar med rede, 187 cm, 300:-
Lokselar till ardenner, NSV, & COB
körklara, 500:-/styck
Rockard till ponny. Plats för kusk och
passagerare. Skacklar 150 cm,
nästan ny. Pris 2000:-
Halvcollersele. lokträn 80 cm, ställbara
dragläder, 500:-

Ring Stefan på 073-84 30 807
Åtvidaberg, Östergötland

ÖSTERGÖTLAND

ÅRSMÖTE

Lördagen den 25 mars är du välkommen till Kärnhults gård 2 i Valdemarsvik hos Helen och Anders. Vi börjar kl 10.

Det blir fika under mötet och efteråt bjuds det på soppa med smörgås.

Välkomna!

SKÅNE

FRÖ OCH PLANTBYTARDAG

Söndagen den 28 maj kl. 14 ses vi hos Torbjörn Hellström på Den Gamles Gård i Sniberup.

SOMMARTRÄFF

Lördagen den 3 Juni kl 14 ses vi på Boevas trädgårdscafé i Finja för trevlig samvaro.

Vi äter en god räkmacka samt kaffe och en kaka. Kostnad ca 100 kr/person.

Du anmäler dig senast den 29 maj till PerOla på 0703-67 24 02.

Välkomna önskar styrelsen.

ÖREBRO

SOMMARUTFLYKT

Örebro Läns Småbrukare ordnar en dagsresa med buss den 3 juni till Järna.

Här besöker vi Saltå Kvarn, Yttereneby gård med Biodynamiska Forskningsinstitutet och skolan på Skillebyholm där det finns gårdsbutik och inspirerande odlingar.

Vår ciceron är Arthur Granstedt. Kostnad för resan är ej fastställt i dagsläget. Googla gärna på resmålen.

Anmälan och frågor: Bernt-Inge Johansson på tel 070-576 19 26 eller johanssonsfarm@telia.com

Varmt välkommen

ÅRSRAPPORT FRÅN SKÅNE

Lokalavdelningen i Skåne började förra året med ett årsmöte. Det blev en mager uppslutning med endast nio deltagare. Trots det mycket prat och glada miner och gott hembakat.

Vår ordförande PerOla Olsson representerade Skåne på riksstämman i Hjo tillsammans med Anders Söberg och Lennart Svensson.

Strax innan midsommar anordnade vi Småbrukets dag hemma hos Britta och Anders Söberg. Anders berättade om möjligheterna med solceller på tak. Efter det tog Eskil vid och propagerade för vikten av att återanvända begagnat material. Både till byggnader och i jordbruket. Här fick vi kunskaper om teknik och materiallära. Lennart lyfte riskerna i jordbruket som är ett av de farligaste yrkena. Många arbetar ensamma och det är lätt att något händer på gården eller i skogen. Vi fick bra tips om hur det går att minska riskerna. En mycket trevlig och lärorik dag som avslutades med kaffe, kakor och trevliga samtal.

I slutet av juli var det dags för vår sommarträff. Nu strömmade folk till.

Vi besökte sambruket i Ankhult där vi fick guidning i två grupper. Det var helt fantastiskt att se deras fina odlingar. Här kan man prata om mångfald. Dessutom underhåller medlemmarna tillhörande bostadsbyggnader och ekonomibygnader på ett mycket fint sätt. Vilka entusiaster!

Sommarträffen fortsatte med en tur till Källunda gård. Ägaren Magnus visar runt och berättar om sina odlingar av kulturspannmål, bland annat ölandsvete och speltvete. Högre näringsvärde och en annan smak gjorde att vi gärna köpte med oss mjölpåsar för eget bak. Vi fick också träffa Magnus trevliga utegrisar. De bor i ett flyttbart hus med tillhörande hage och flyttas regelbundet med en solcellsdriven traktor. Mycket lärorik och trevlig dag.

Året avslutades med en trevlig höstfest på Pärups bygdegård.

Vi från Skånes Småbrukare tackar alla som vi fick besöka. Vi passar också på att önska alla medlemmar en god fortsättning på det nya året. Nu ser vi fram emot våren.

SAGA OLSSON

TILL MINNE

I december förra året avled Max Adolffson efter en kort tids sjukdom. Han var med och startade Östra småland och Ölands Småbrukare i november 1997. Förutom att han har varit ordförande i vår lokalavdelning var Max revisor i Förbundet Sveriges Småbrukare ända fram till sin bortgång. Han var mycket intresserad och kunnig inom skogsvård och jakt. Dessutom var Max engagerad i ett flertal föreningar genom åren. Bland annat var han med och startade Svenska Smålandsstövareföreningen redan 1969. På senare tid så fick det lokala Röda Korset samt trafiksäkerheten Max att engagera sig.

Max avled i den aktningsvärda åldern av 91 år och var aktiv in i det sista. Vi saknar en vän och medlem. Vila i frid.

SIWERT BLOM

SÅRBARA KOMMUNER PEKAS UT MAT FÖR EN VECKA

I ett 30-tal svenska kommuner produceras så lite mat att den bara skulle räcka till de egna invånarna i en vecka, om kommunerna skulle isoleras. Det konstaterar Hushållningssällskapet, som vill ge kommunerna en ögonöppnare.

– Ur beredskapsperspektiv är det viktigt att vi blir mer medvetna om hur det ser ut när det gäller livsmedelsproduktionen i dag, säger Frida Carlsson, vd för Hushållningssällskapet i Jönköping.

Utifrån all tänkbar myndighetsstatistik försöker Hushållningssällskapet sätta ett mått på energivärdet i den mat som odlas och produceras genom djurhållning i varje kommun och sedan ställa detta mot hur mycket energi kommuninvånarna behöver få i sig.

Slutsatsen är att det i 30 av 290 kommuner inte produceras mer mat än att den räcker i en vecka. Så är det framför allt i kommuner runt Stockholm och Göteborg och i ett antal skogskommuner utan åkermark.

I mediankommunen räcker energin i maten som produceras för att försörja de egna kommuninvånarna i fem och en halv månad.

I 100 kommuner produceras så mycket att det räcker för de egna invånarna i ett år eller mer. Några kommuner utnämns av Hushållningssällskapet till ”superförsörjande kommuner” – de pro-

ducerar mångdubbelt mer än vad kommuninvånarna kan sätta i sig.

Men det här sättet att räkna har sina begränsningar, medger Frida Carlsson. Det räcker inte med att odla mat på åkern – den måste processas för att bli ätbar. Och för att få fram animaliska produkter krävs mejerier och slakterier.

– Vi har inte med förädlingsledet i beräkningen. Däremot har vi med det i kunskapsmaterialet bakom, säger hon.

Enligt Hushållningssällskapet finns det en relativt god livsmedelsproduktion i så gott som alla Sveriges län. Men är det då ens meningsfullt att räkna på kommunnivå?

– Det är på det lokala planet och nära de här företagen som man kan åstadkomma en förändring och se till att det blir en bättre situation totalt sett nationellt. Därför vill vi studera problematiken på just på kommunnivå, säger Frida Carlsson.

Hushållningssällskapet vill inte offentliggöra hela kommunlistan, eftersom måttet på försörjningsbalansen blir missvisande om man inte också väger in hur det ser ut i förädlingsledet och vilka sårbarheter som även ”superförsörjande kommuner” kan ha, exempelvis beroende av insatsvaror till jordbruket.

CECILIA KLINTÖ
Tidningarnas Telegrambyrå

SKOGSFINNAR NU MED EGEN FLAGGA

På 15- och 1600-talet kom många tusen finnar från Savolax till en stor del av Sverige och sydöstra Norge. Dessa människor hade med sig sin egen kultur med svedjebruk, matvanor, byggnadsskick, folktro, musik och hantverk. Skogsfinnar ingår i begreppet minoritetsfolk.

Nu arbetar flera föreningar i Norge och Sverige med att synliggöra kunskaper och hantverk, ta tillbaka släktnamnen och berätta om historien i skolböckerna.

För att öka samhörigheten har man tagit fram en flagga/symbol. Färg och form speglar den skogsfinska traditionen på ett värdigt sätt.

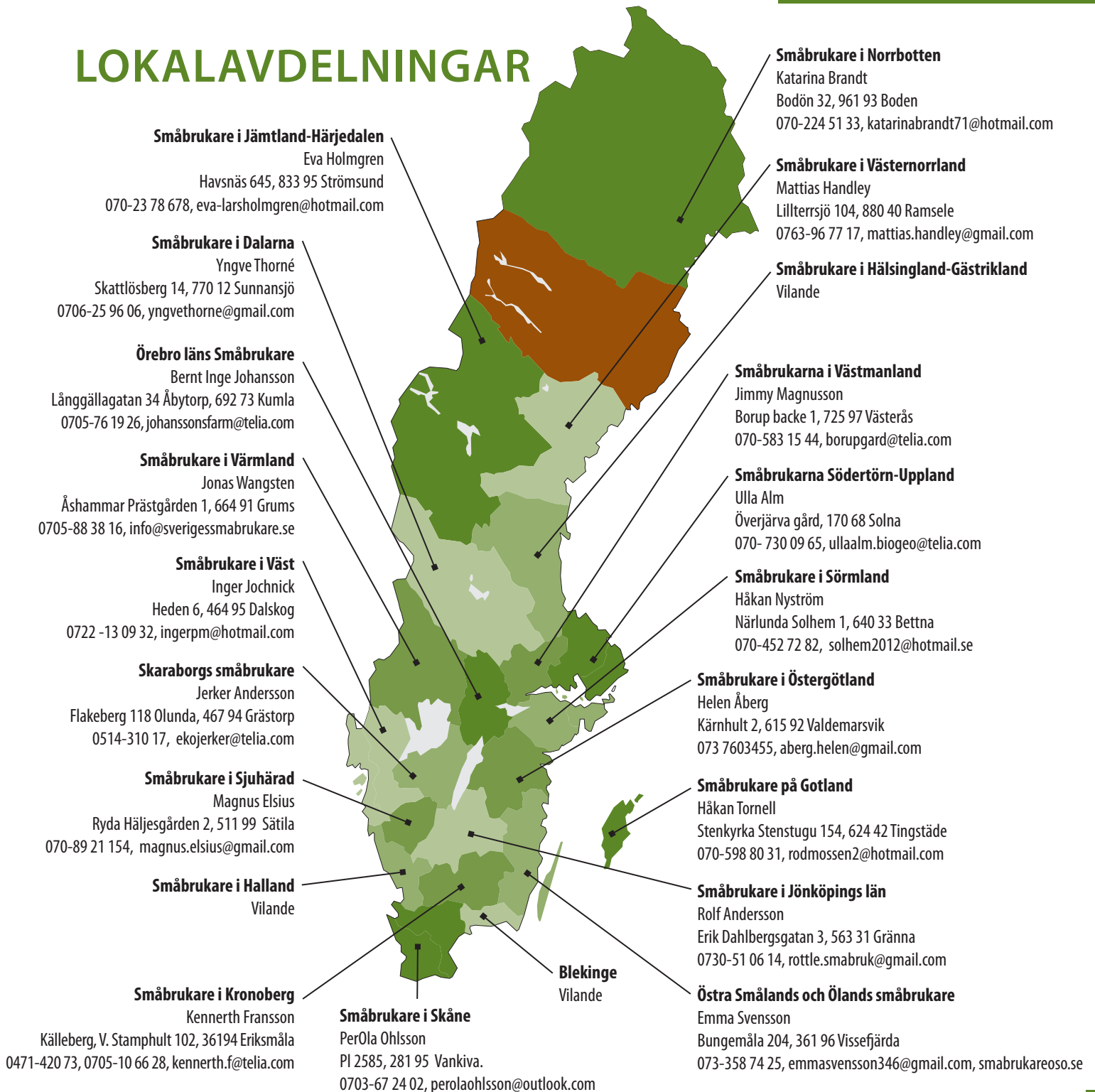
Grön beskriver skogens betydelse för skogsfinnarnas svedjebbrukskultur.

Gul står för svedjerågen.

Rött står för eld och heliga trädet rönn. En färg som tillsammans med svart även fanns i flaggorna för Savolax och Tavastland.

Svart symboliserar sotet efter svedjandet, som var viktigt för den råg som sen såddes, och rökstugornas sotiga tak. Det svarta fältets form är en gammal symbol för fruktbarhet.

LOKALAVDELNINGAR

Småbrukaren
c/o Lena Larsson
Torget 3 C
571 68 Malmbäck

VARFÖR INTE GE BORT
ETT MEDLEMSKAP I
SMÅBRUKARNA
TILL EN VÄN.

ETT ÅR, 4 TIDNINGAR FÖR 400:-.

BANKGIRO: 5334-9494

SWISH: 123 003 82 57

HAR DU E-POST?

FÖR ATT UNDERLÄTTA VÅRA
UTSKICK TILL DIG SOM MEDLEM
UPPSKATTAR VI ATT KUNNA
SKICKA E-POST.
DESSUTOM SPARAR VI MÅNGA
DYRA FRIMÄRKEN.

SKICKA ETT MAIL TILL
KANSLIET@SVERIGESSMABRUKARE.SE

Precis som förra året så ses vi i Hjo på Hotell Bellevue vid den vackra stadsparken.

SÖNDAG 2 APRIL

Frukost	09.00 - 10.15
Årsmötesförhandlingar	10.30 - 12.00
Uppehåll för lunch	12.00 - 13.30
Intressanta gäster	13.30 - 15.30
Kaffe	15.30

På eftermiddagen lyssnar vi på Carl Heremelin och Carina Gustafsson som bland annat pratar om "Tag strid för jord, luft och vatten".

Även i år skall vi försöka sända stämman digitalt. Hör av dig om du vill delta på länk.

ANMÄLAN

Anmälan snarast till Lena Larsson,
kansliet@sverigessmabrukare.se eller
073-810 12 23

INOMGÅRDSMEKANISERING

Tillverkning och försäljning

- Stallinredning för nöt, får och gris
- Hästboxar i standardutförande och specialtillverkning
- Utgödslingssystem
- Ventilationsutrustningar
- Vattensystem, koppar och ventiler
- Rör, rördelar, slang och pumpar
- Stort järn- och plåtsortiment
- Försäljning av betongbyggvaror, spalt och gummimattor
- Stort tillbehörsortiment i lager

Ring eller besök oss!

SIKO[®] AB

273 98 SMEDSTORP • 0414-51300
info@smisthorp.com www.smisthorp.com

VÄLKOMMEN TILL
VÅR GÅRDSBUTIK

Mjöl, djurfoder
och andra lokala specialiteter
Personlig service i lantlig miljö

Orgavägen 6, Skärblacka
Tel: 011-57151, orgakvarn.se